

[Pars secunda. Refelluntur argumenta adversariorum.]

[Cap. I. Rejiciuntur argumenta ex s. scriptura petita.]

139. Sed quia, qui contra opinionem hanc sentiunt, licet inter se divisi sint, contra hanc tamen sententiam communem conveniunt, asserentes jurisdictionem ecclesiasticam a Deo immediate emanare et non a pontifice, et ad id probandum multa adducunt et ex scripturis et patribus derivata, quibus et rationes suas adducunt, superest ut illas resolvamus.

Primo ergo adducunt scripturas, quibus dominus loquitur Petro dicens: *Tibi dabo claves regni coelorum; Confirma fratres tuos; Pasce oves meas.* In quibus locis nemo catholicus dubitat, vel promitti vel dari jurisdictionem ecclesiasticam Petro, sine qua nec potest aperiri coelum, nec oves pasci possunt, nec ex auctoritate confirmari fratres. Sed hujusmodi sententia non dicitur soli Petro, sed omnibus episcopis. Ergo omnes episcopi habent a Christo immediate jurisdictionem. Major est in confesso omnibus catholicis. Minorem probant ex sententia gravissimorum patrum scilicet Basilii, Ambrosii, Augustini et Leonis papae. Sic enim Basiliius in constitutionibus monasticis cap. 22.: „Praefectus enim nihil aliud est, quam qui servatoris personam obtinet, et mediator Dei et hominum factus est, et qui salutem obedientium sibi sacrificat Deo. Atque hoc ab ipso Christo docemur, qui Petrum pastorem ecclesiae suae post se ipsum constituit. *Petre enim, inquit, amas me plus his? Pasce oves meas.* Et omnibus deinceps pastoribus ac doctoribus eandem potestatem exhibuit. Et hujus rei signum est, quod omnes similiter velut ille ligant et solvunt.“¹ B. Ambrosius de dignitate sacerdotali, seu ut alii citant in libro pastoralis cap. 2: „Honor igitur, fratres, et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adaequari. Si regum fulgori com-

¹ Migne, P. G. 31, 1407 s. (opus dubium).

pares et principum diademati, longe erit inferius, tamquam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe quum videas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum, et exosculata eorum dextra, orationibus eorum credant se communiri. Quid jam de plebeja dixerim multitudine, cui non solum praeferrari a domino meruit, sed ut eam quoque jure tueatur patrio, praeceptis imperatum est evangelicis? Sic certe a domino ad beatum Petrum dicitur: *Petre amas me?* Et ille: *Tu scis, domine, quia amo te.* Et quum hoc tertio fuisset interrogatus, et trina responsione fuisset subsecutus, repetitum est a domino tertio: *Pasce oves meas.* Quas oves et quem gregem non solum tunc suscepit apostolus Petrus; sed et nobiscum eas accepit, et cum illo eas nos accepimus omnes. Unde quia regendae sacerdotibus contraduntur, merito rectoribus suis subdi dicuntur.“¹

Augustinus quoque de pastoribus cap. 12: „*Quae sunt oves meae, inquit, audiunt vocem meam, et sequuntur me.* Hic invenio omnes pastores bonos in uno pastore. Non enim vere pastores boni desunt, sed in uno sunt. Multi sunt, qui divisi sunt; hic unus praedicatur, quia unitas commendatur. Neque enim vere modo ideo tacentur pastores, et dicitur pastor, quia non invenit dominus, cui commendet oves suas; tunc autem ideo commendavit, quia Petrum invenit; imo vero et in ipso Petro unitatem commendavit. Multi erant apostoli, et uni dicitur: *Pasce oves meas.* Absit, ut desint modo boni pastores; absit a nobis, ut desint; absit a misericordia ipsius, ut non eos gignat atque constituat. Utique si sunt bonae oves, sunt et boni pastores; nam de bonis ovibus fiunt boni pastores. Sed omnes boni pastores in uno sunt, unum sunt. Illi pascunt, Christus pascit.“² Idem Augustinus de agone christiano cap. 30: „Non enim sine causa inter omnes

¹ Migne, P. L. 17, 569 s.; ubi de auctore libri ac de variis ejus inscriptionibus cf. praefationem in hunc librum.

² Serm. XLVI. (al. de tempore 165) in Ezech. XXXIV. 1—16. cap. XII. s. n. 29 s. Migne, P. L. 38, 287.

apostolos hujus ecclesiae catholicae personam sustinet Petrus; huic enim ecclesiae claves regni coelorum datae sunt, quum Petro datae sunt. Et quum ei dicitur, ad omnes dicitur: *Amas me? Pasce oves meas.*¹

Ad haec Leo papa serm. 3. in anniversario suae assumptionis: „Propter quod dicitur beatissimo Petro: *Tibi dabo claves regni coelorum. Et: quaecumque ligaveris super terram, erunt ligata et in coelis; et: quaecumque solveris super terram erunt soluta et in coelis.* Transivit quidem etiam in alios apostolos vis² potestatis istius, et ad omnes ecclesiae principes decreti hujus constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis ecclesiae rectoribus Petri forma³ praepositur.⁴

Adducitur etiam Innocentius III. in cap. Firmiter. De summa Trinitate et fide catholica, ubi de clavibus ecclesiae ait: „Et hoc utique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui fuerit rite ordinatus secundum claves ecclesiae, quos ipse concessit apostolis eorumque successoribus Jesus Christus.“⁵

140. Respondetur non esse dubitandum, quin soli Petro dictae sint illae sententiae evangelicae, soli illi etiam sit collata plenitudo potestatis per illa verba significata. Nam si pluribus contulisset, plures summos principes in ecclesia posuisset et maximam in ea confusionem; plures etiam pro summis principibus se gessissent, quod non videmus in ecclesia factum. Idecirco multi patres in ecclesia sanctitate et doctrina conspicui, imo omnes, quum proprie loquuntur, asserunt illas sententias ad solum Petrum dictas. Quod et ipsum evangelium evidenter demonstrat, dum Petrum vocat Simonem filium Jonae, dum eum ab aliis distinguit, sicut ille solus habuit revelationem, dum ab

¹ Migne, P. L. 40, 308.

² Al. jus.

³ Cod. Casin. „proponitur“.

⁴ Serm. IV. (al. III.) in anniversario assumptionis suae cap. III. Migne, P. L. 54, 151.

⁵ L. I. Decret. tit. I. cap. 1.

eo quaerit: *Diligis me plus his;* dum fratres suos apostolos et eorum successores confirmare jubetur, dum non solum agnos, hoc est, subditos, sed oves agnorum matres, scilicet pastores, qui per evangelium Christo nos gignunt, ei committit, dum ei dicitur: *Tu es Petrus; Et tibi dabo claves; et: Diligis me plus his? Pasce etc.:* quae omnia, ut Bernardus ait, non solum nulli episcoporum sed etiam nulli apostolorum dicta sunt.¹ Ergo quum patres incidenter contrarium prima facie videntur dicere, sane intelligendi sunt; nam revera, si illi asserere vellent, quod isti patres dicunt, hoc est, aequalem potestatem per illa verba accepisse omnes apostolos, rejiciendi potius essent in hac parte quam sequendi soli pauci patres contra scripturam apertam, et alios omnes orthodoxos doctores, atque adeo contra omnem communem sensum, et contra rationem ipsam naturalem, quae dictat, insipientissime constitui multitudinem summorum principum; tum enim nullus esset summus, et sese impedirent et ecclesiam confunderent. Absit igitur, ut talem sententiam sanctissimis et sapientissimis patribus imponamus.

Verius igitur dicunt hi patres, verba illa dicta etiam aliis, non quod immediate illis dicta sint, sed quod ita dicta sint Petro, ut non sibi soli dicta, sicut nec sibi soli data est potestatis plenitudo, ut illam sibi retineret, et nemini communicaret, sed ita potius, ut ipse et ejus successores, in quibus solis erat mansura haec plenitudo potestatis, illam aliis impertirent eam distribuendo, secundum quod aedificatio ecclesiae exigeret. Et ita sicut Levi dicitur decimatus in lumbis Abraham [Hebr. VII, 9], quod Abraham pro se et pro sua posteritate decimas dederit, ita etiam succedentes episcopi et presbyteri, qui potestatem in ecclesia habituri erant, in Petro suam portionem acceperunt, cui ut Alexander secundus dixit, prae omnibus et pro omnibus data est potestas. Quae quia duplex est, ordinis quae naturam omnem superat, et jurisdictionis quae per hominis auctoritatem conferri potest, illam ordinis

¹ De consid. ad Eugen. I. II. cap. VIII. Migne, P. L. 182, 751. 12*

ita acceperunt in Petro, ut quisque in se ipso a Deo illam acceperit immediate, ab homine autem consecrante tamquam a ministro et nudum ministerium exhibente; illa autem jurisdictionis papae tandem auctoritate illis confertur.

141. Hanc autem esse mentem praeallegatorum patrum, et non quod illis imponitur, ex eorum verbis colligere licet.

Nam quod attinet ad Basilium, quum ait praefectum nihil aliud esse, quam qui servatoris personam obtinet, et eum mediatorem Dei et hominum factum, clarum est, quod non vult quemvis praefectum monachorum Christo in potestate adaequare. Igitur modo, quando dicit per illa verba dicta Petro: *Pasce oves meas*, aequalem potestatem omnibus doctoribus et pastoribus tribuisse, non significat cuius horum datam esse potestatem in omnes oves sicut et Petro; nam perspicue dixit, quod quisque praefectus salutem obedientium sibi sacrificat. Ergo quod attinet ad subditos, non habent pastores aequalem potestatem, nec ad omnes extensam sicut Petrus, sed quisque ad sibi subditos. Dicitur igitur aequalis potestas ista supra suas oves, quia imitatur Petri potestatem in hoc, quod sicut ille omnes poterat absolvere et ligare, ita quisque praepositus potest suos, et praesertim tempore Basilii id poterat, quia fortassis, quod ad forum conscientiae attinet, non erant tunc casus reservati sicut nunc.

Similiter autem accipiendum est quod ait Ambrosius, episcopos sive sacerdotes suscepisse oves cum Petro, et Petrum secum illas suscepisse; hoc enim verum est quatenus, ut dictum est, in Petro illas susceperunt; et Petrus non solum pro se, sed et pro aliis, scilicet ut alii vocarentur in partem sollicitudinis, oves suscepit.

Similiter etiam quod Augustinus ait, omnes pastores in uno esse, de Christo plane loquitur. Ideo subditur: illi pascunt, Christus pascit. Et quamvis in Petro unum sint omnes catholici pastores, non propterea sequitur, quod eandem cum illo potestatem habeant, sicut nec eandem habent cum Christo; sed potius hoc sequitur, quod de spiritu Petri suscipiant, cui uniti sunt; ac proinde ab eo

derivatur eorum jurisdictionis ex Augustini mente; ita enim, ut supra probavimus, major erit unitas. — Ad secundum locum Augustini respondetur, mentem illius esse, suadere ecclesiae praelatis misericordiam erga eos, qui resipiscunt, et ideo adduxit, Petro fuisse dictum: *si amas pasce*. Et quia ille fuit forma praelatorum, ait hoc dictum esse ad omnes, hoc est omnes obligari ad amorem, ex quo compatiantur suis ovibus. Notandum etiam quod ibi ait Augustinus, ecclesiae datas claves quum Petro datae sunt, sicut animali datur visus quum capiti datur; et ita ecclesiam robore Petri posse quidquid potest, et Petrum Christi esse vicarium non ecclesiae, ut aliqui fingunt.

Leo quoque quod scribit, vim potestatis Petri ex Christi constitutione compeasse in omnes ecclesiasticos principes, ovibusque omnibus intimari, quod uni Petro est commendatum, non ideo dicitur, quod omnibus immediate aequalis potestas sicut Petro data sit, vel quod a Christo data sit immediate. Contradiceret enim sibi ipsi in eodem sermone dicenti, omne donum a Petro veluti a capite in alios derivari, et varios esse in ecclesia gradus omnesque a Petro emanare. Intendit igitur, Petrum per hoc in formam aliorum pastoribus praeponi; ex quo non sequitur, ipsos aequalem cum eo habere potestatem, imo potius sequitur contrarium. Ut enim quia ipsemet Petrus inferioribus praecipit, ut sint forma gregis, non sequitur, omnes aequari in potestate pastori, imo nec in moribus, quia quo quis majorem habet potestatem, eo plus morum sanctitate debet excellere; ita etiam Petrus, quia non solum ovium sed pastorum dicitur forma, eos debuit excellere et ipsa potestate et usu recto ipsius; praepositur enim tamquam forma charitatis erga oves, et prudentiae in eis pascendis.

Denique Innocentius tertius dicens Christum dominum claves contulisse apostolis et eorum successoribus, perspicuum est, quod non loquitur de plenitudine potestatis collata Petro, quia has claves, de quibus loquitur, asserit habere quemvis simplicem sacerdotem; loquitur igitur de potestate ligandi atque solvendi sive remittendi peccata,

quae claves collatae sunt omnibus apostolis, et omnibus presbyteris in ipsa consecratione conferuntur, quia ad potestatem ordinis spectant.

142. Secundo adducuntur verba illa dicta apostolis: *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt alligata et in coelis et quaecumque solveritis etc.*; quibus verbis praemiserat: *Dic ecclesiae; et si ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus et publicanus* [Matth. XVIII, 17 s.]. Eisdem etiam dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*; quibus praemiserat: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos; et insufflavit in eos dicens: Accipite Spiritum sanctum* [Joan. XX, 21 ss.]. Item eisdem dixit: *Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* [Marc. XVI, 15; Matth. XXVIII, 19]. Ex his enim inferunt, episcopis omnibus immediate a Christo datam jurisdictionem, tum quia apostolis successerunt, tum etiam quia Christus per haec verba non concessit privilegia personis, sed magistratum in ecclesia duraturum instituit; quod si negetur, negari quoque poterit successores Petri Romanos pontifices habere potestatem Petri.

143. Respondetur ista verba dicta esse apostolis, sed non inferri ex eis collatam jurisdictionem immediate a Christo vel ipsis apostolis. Et licet hoc inferatur, ut aliqui probabiliter tenent, non tamen sequitur, idem esse sentiendum de episcopis, quod attinet ad jurisdictionem. Quae ut perspicue intelligantur, imprimis ex illis verbis Matth. XVIII: *Dic ecclesiae*, et: *Quaecumque alligaveritis*, non colligitur, tunc fuisse datam aliquam jurisdictionem, quia de futuro loquitur Christus. Nam quod dicit: *Dic ecclesiae*, intelligendum est, dicendum ei fore, hoc est, ejus praelatis quum fuissent instituti et vocati. Quod vero dicit: *Quae alligaveritis*, verbum est futuri temporis, et verbum in quo non solum non datur potestas, sed nec promittitur per ipsum Christum danda, sicut promisit Petro: *Tibi dabo claves*; sed praedicitur illos habituros illam potestatem; non autem docetur, a quo sint illam habituri, an a Christo immediate, an vero mediate per Petrum, et

quodvis horum evasisset, vera fuisset Christi praedictio. Vera igitur fuerunt illa verba domini, et de jurisdictione ecclesiastica loquuntur, ad quam spectat excommunicatio, et constitutio praeceptorum ligantium; tamen ex illis non inferitur, datam fuisse a Christo immediate jurisdictionem apostolis. Sicut nec sequitur ex illis verbis: *Quorum remiseritis peccata*, quae quum dicantur in consecratione cujusvis simplicis sacerdotis, qui nullam habet jurisdictionem, non intelliguntur de potestate jurisdictionis sed ordinis, ut asserit s. Thomas in 4. Dist. 19 et 22. Et licet dominus eis dicat: *Sicut misit me Pater et ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum*, non per hoc significatur, illos aequalem cum Christo habere potestatem, sed quod ex sua plenitudine potestatis dat illis spiritum et potestatem spiritualem ad peccata remittenda, cujus usus, ut servaretur unitas, pendebat a jurisdictione per Petrum conferenda. Nec enim pugnat, regem mittere aliquem in regnum suum hac lege, ut ibi recipiat magistratum et jurisdictionem a suo prorege.

Demum potestas docendi et baptizandi, quam immediate a Christo acceperunt, non concludit, non accepisse eos jurisdictionem a Petro, quia potuit dari ad ordinatum usum ejus, qui exigebat, ut ab uno Petro jurisdictionem acciperent, ut sua potestate ordinate uterentur. Sed quia, ut supra diximus, probabilis est sententia eorum, qui dicunt, Christum dominum ex privilegio voluisse per se ipsum conferre omnibus apostolis omnem, quam habuerunt, potestatem spiritualem, et id ex verbis praedictis probari: tamen adhuc non conficitur, quod episcopi licet sint apostolorum successores (de qua re plenius disserendum erit postea), quod ab eo immediate accipiant jurisdictionem, a quo sui praedecessores apostoli eam habuerunt. Nam videmus individua fere omnium specierum, quae fuerunt post prima illa individua a Deo immediate creata, illis primis successisse, et ejusdem speciei esse et naturae cum illis, et tamen illa prima fuerunt immediate producta a Deo, sequentia vero immediate a suis progenitoribus. Adam siquidem opus fuit Dei immediatum; Seth vero ex Adam, et ita de aliis. In magistratibus

quoque sive saecularibus sive ecclesiasticis idem contingit; nam stat, nobilem aliquem a rege immediate suscipere castrum ex dono et liberalitate regis, filium vero a patre haereditario jure. Contingit etiam saepissime, clericos immediate suscipere beneficium a papa, successores vero eorum suscipere idem ab episcopo; unde jurisperiti tradunt, quod succedens non semper communicat cum praedecessore quoad causam efficientem.

Causa vero hujusmodi differentiae inter apostolos et successores videtur valde rationabilis; quia apostolis, utpote primo fundaturis ecclesiam, datus est spiritus in plenitudine, et confirmati sunt in gratia et charitate Dei et proximi. Et ideo licet Christus dominus dederit cuivis illorum amplam potestatem per se ipsum in omnes christianos dempto Petro et reliquis apostolis (nec enim in Petrum sibi superiorem poterant, nec in alios apostolos sibi pares) sicut et Petro dedit potestatem super omnes fideles et etiam super ipsos apostolos; licet, inquam, Christus hanc ipsis dederit, ut exigebat necessitas fundandi ecclesiam, non erat periculum schismatis et divisionis a Petro, vel abusus potestatis ob jam dictam gratiae plenitudinem. Quae gratia quia non fuit in successoribus episcopis, convenientius fuit, ne daretur illis haec plena potestas, sed ejus participatio; et haec rursus non immediate daretur a Christo, sed ab ipso ejus vicario, ut ab eo, a quo accepissent potestatem, magis penderent et difficilius avellerentur et schismata facerent.

Non militat ergo haec secunda argumentatio, tum quia nec de apostolis probat quod vult; et si probaret de apostolis, non probat de episcopis, quos concedimus succedere apostolis, sed in episcopatu, non autem in apostolatu ut mox ostendetur. In quo, licet illi non succedant apostolis, omnino tamen Romani pontifices succedunt Petro in universalis ecclesiae regimine et pastoratu. Hoc est simile de illo et de episcopis, quia totius ecclesiae traditio, per quam scripturae credimus, habet quod Romani episcopi semper habiti sunt universalis ecclesiae rectores, et Petri in hoc successores; et semper illi in hoc sese

pro talibus gesserunt, et a catholicis acceptati sunt. Nulli autem episcopi catholici, licet successores Jacobi vel Joannis vel Petri in Antiochia, recognoverunt se universales pastores, nec a catholicis pro talibus agniti sunt; sed tantum limitatam curam suarum ecclesiarum habuerunt.

144. Tertio arguunt ex doctrina apostolica. Nam Paulus diversis locis videtur asserere, episcopos esse a Deo institutos. Ait enim: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus episcopos, regere ecclesiam Dei* [Act. XX, 28]. Regere autem ecclesiam jurisdictionis est. Deinde: *Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios autem evangelistas, alios pastores et doctores* [Ephes. IV, 11]. Idem: *Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus; et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus* [I. Cor. XII, 4 s.]. *Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes* [Ib. 28]. Et: *Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non litera sed spiritu* [II. Cor. III, 6]. Et: *Nemo assumit sibi honorem nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron* [Heb. V, 4]. Et: *Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei; si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus* [I. Petr. IV, 10]: ubi de ministerio sacramentorum videtur loqui, quod sine jurisdictione non fit. Doctrina etiam apostolica expresse nominat episcopos, et quaedam, quae ad jurisdictionem spectant. Ex quibus videtur, quod jurisdictio episcoporum etiam a Deo ipso sit collata. Crebro etiam Paulus episcopos diversarum ecclesiarum nominat, et Titum reliquit Cretae ut episcopos per civitates constitueret, et ut argueret cum omni imperio [Tit. I, 5]; et ad Timotheum, ne accusationem adversus presbyterum suscipiat, nisi cum duobus vel tribus testibus. Cui etiam scribit: *Admoneo te, ut resuscites gratiam quae data est tibi, per quam jurisdictionem intelligere videtur.*

Minatur etiam, se in virga venturum¹, et dicit se paratum ulcisci omnem inobedientiam², et praemonet, ne quum venerit, durius agat juxta potestatem sibi datam in aedificationem et non in destructionem.³ Joannes quoque apostolus scribit septem episcopis Asiae in sua apocalypsi.⁴

145. Ad istas auctoritates respondemus, probe quidem posse intelligi absque hoc, quod ex eis inferatur, jurisdictionem episcoporum immediate a Deo proficisci. Nam quod attinet ad primum locum ex actibus apostolicis cap. XX, ob id dicitur Spiritus sanctus posuisse episcopos regere ecclesiam Dei, quia Spiritus sanctus agebat apostolos et episcopos primitivae ecclesiae, ut alios instituerent et eis jurisdictionem tribuerent. Sic enim idem Spiritus sanctus promittitur a domino docturus ecclesiam omnem veritatem quam tamen docturus erat per superiores, ita ut ex hoc loco potius inferatur, jurisdictionem ab ecclesiastica potestate emanare. Quum enim dominus remittit se ad Spiritum sanctum, qui populum christianum docturus sit, ad superiores se remittit, qui illuminati a Spiritu sancto populum docent; ideo apostoli et seniores sua decreta Spiritui sancto tribuebant dicentes: *Visum est Spiritui sancto et nobis*⁵: ex quo modo dicendi videtur, quod decreta illa non immediate a Spiritu sancto, sed ab eo prodibant per pastores et seniores, qui in illis interponebant ecclesiasticam auctoritatem, quam tamen a Deo acceperant.

Per quod etiam solvitur, quod ait Paulus ad Ephesios, Deum posuisse apostolos, prophetas, evangelistas, pastores et doctores usque ad consummationem saeculi, et consequenter posuisse episcopos; sed quomodo posuerit, non hic explicatur, sed ex aliis locis et doctrina et praxi ecclesiae intelligendum reliquit. Ponit ergo Deus ministros in ec-

¹ I. Corinth. IV, 21.

² II. Corinth. X, 6.

³ II. Corinth. XIII, 10.

⁴ Apoc. I, 11. coll. II. III.

⁵ Act. XV, 28.

clesia non solum per se immediate, sed mediantibus hominibus, et ita episcopos ipse ponit, tum quia dat eis per se potestatem ordinis, tum quia per pontificem dat eis jurisdictionem. Nam si quae per amicos facimus, per nos ipsos facere videmur, et rex ipse facere dicitur quod per ministros suos facit. Multo plus Deus facere dicitur quod per suos ministros facit, maxime quum in his quae ipsi faciunt, plus et intimius ipse operatur quam illi. Causa siquidem prima plus influit in effectum causae secundae, quam ipsa causa secunda; et hoc in operibus naturalibus, maxime autem in operibus gratiae, ad quae non ita pertingit natura.

Neque contra hanc solutionem agit, quod dicunt quidam inconueniens esse, Deum per se ipsum ponere apostolos, et in eodem contextu intelligere, quod pastores ponat per pontificem. Nam nec est inconueniens, quod Deus ita faciat, nec quod scriptura ita loquatur. Deus enim quod per alios non potest fieri, per se facit; illa vero, ad quae creaturae concurrere possunt, per illas facit. Quia ergo quaedam potestatis sunt supernaturalis, ut est apostolatus et potestas ordinis episcopalis, illa Deus per se operatur; ad jurisdictionem autem conferendam sinit concurrere ecclesiasticam auctoritatem, ne sit otiosa. Ut ergo Deus operatur, ita etiam scriptura explicat; nam quum dicitur fecisse coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, perspicuum est, quod coelum et terram et mare ipse per se ipsum condidit; quae vero terram et mare inhabitant, facit per secundas causas. Ministrationes quoque domino adscribuntur, sicut et gubernationes; quia quidquid est supernaturale in ministerio et gubernatione, Deus per se facit; id autem, ad quod creatura potest concurrere, sinit eam agere, licet praecipue ipse id operetur. Gratia igitur gratis data ministrandi et gubernandi a Deo est immediate, jurisdictio autem, per quam quis ministrat vel gubernat ecclesiam, a Deo est per pontificem. Ut etiam distincta sunt naturalis potentia praedicandi, et potestas sive facultas praedicandi, et gratia gratis data praedicandi; nam contingit, aliquem habilem esse ad praedi-

cationem, qui non habet licentiam praedicandi, et aliquem, qui licentiam habet, non habere vel gratiam vel aptitudinem ad praedicandum et jurisdictionem, ut id possit. Ideo quod supernaturale est, facit Christus per se ipsum, jurisdictionem autem per alios.

Per quae etiam solvitur sententia b. Petri sicut et illa Pauli: *Idoneos nos fecit ministros novi testamenti*. Per quod non intelligitur, quod jurisdictio immediate sit a Deo sed quod Deus dat gratiam, ut quis bene utatur suo ministerio, sive id immediate a Deo acceperit, ut potestatem ordinis, sive medio pontifice, ut est de jurisdictione; semper enim Deus administrat virtutem, sive per se illam administrat sive per alium. A Deo quoque vocatur, ut glossa ordinaria ait et Innocentius III., qui a potestate ecclesiastica canonice vocatur ad episcopatum. Gratia enim, quam Paulus resuscitare admonet Timotheum, quae per consecrationem data est, non est jurisdictio, sed potestas ordinis. Verum tamen est, tam Paulum, quam ceteros apostolos et creatos ab ipsis episcopos, jurisdictionem habuisse, et hanc antiquam fuisse et ab initio ipsius primitivae ecclesiae; et hoc tantum ostendunt verba allegata de accusatione presbyteri, et quod ait: *Ne quum venerim, durius agam*, et nomina episcoporum apud Paulum et Joannem evangelistam in sua apocalypsi. Non tamen decernitur, a Christo immediate fuisse illam jurisdictionem in aliis a Petro; sed potuit in ceteros apostolos a Petro derivari, ut aliqui volunt; in alios vero episcopos a ceteris apostolis vel ab ipso Petro. Petrus enim diversos episcopos per se constituit, ut ex historiis constat; Paulus item plures et Joannes et caeteri apostoli; illis autem, quos consecrabant in episcopos, jurisdictionem impertiebant sua injunctioe.

146. Quarto agunt ex scripturis veteris testamenti quas impletas dicunt in novo, et per Christum immediate impletas Hieremiae III, 15. dicitur: *Dabo vobis pastores secundum cor meum et pascent vos in scientia et doctrina*. Isaias XXXII, 1. de Christo ait: *Ecce in justitia regnabit rex, et principes in judicio praeerunt*; ubi per principes intelligunt, qui a Christo susceperunt jurisdictionem, sicut

principes a rege; et hoc, ajunt, significare domini parabolam, qua ait: *Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?* [Luc. XII, 42]. Item in alia parabola: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis; mercenarius autem et qui non est pastor etc.* [Joan X, 12]. Christus igitur per se dat pastores, constituit principes ecclesiae et mori eos vult pro salute ovium et familiae ecclesiae supra quam eos constituit.

147. Respondemus Hieremiam et Isaiam tantum docere, dominum dare pastores; non declarare autem, quomodo eos det; et ideo licet dicere, quod dat eos dando illis per se potestatem ordinis, et gratiam qua bene potestate sua fungantur, et jurisdictionem per pontificem, ad cujus rectum usum etiam gratia sua adjuvat. Et eodem modo constituit illos ministros super familiam suam. Quod autem ait, bonum pastorem animam debere ponere pro ovibus, non ostendit illum immediate a Christo habere jurisdictionem, vel esse de jure divino; quia etiam rex, quem homines instituunt, mori tenetur pro defensione regni. Non ergo ex scripturis deducitur, jurisdictionem episcoporum immediate a Deo proficisci, sive a Christo; quia quando dicunt ministros a Deo esse vel ministeria, non explicant quomodo a Deo sint, mediatene an immediate, an non mediate quoad aliqua, immediate quoad alia. Et ideo liberam relinquunt interpretationem ecclesiae; nec enim sequitur: hoc est a Deo, ergo est a Deo immediate; alioquin omnia Deus immediate operaretur et nulla ei cooperante creatura, quod bonitati ejus repugnat. Licet ergo Paulus de potestate saeculari dicat: *Non est potestas, nisi a Deo* [Rom. XIII, 1], et quod principes ministri sint Dei [Ib. 6], et per Salomonem Deus: *Per me reges regnant et legum conditores decernunt justitiam* [Prov. VIII, 15]: non tamen ex hoc conficitur, quod immediate a Deo sint illae potestates. Et idem est de ecclesiastica jurisdictione episcoporum et aliorum inferiorum praepositorum. Dicit etiam scriptura Ps. CXLVI, 9: *Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum*. Et rursus Ps. CIII, 21:

Catuli leonum rugientes, ut rapiant, et quaerant a Deo escam sibi. Hoc enim licet Deus dicatur facere, manifestum est quod non ita per se ipsum facit, ut non utatur creaturis suis ad pascendum jumenta et pullos eorum catulosque leonum. Reliqua vero loca scripturae, quae tradunt Christum aliquam potestatem contulisse apostolis, vel non loquantur de jurisdictionis potestate, vel praedicatur, et non datur a Christo, nec promittitur per se ipsum danda, ut satis supra explicatum est, et constat vel ex eo quod Tito dicitur [Tit. I, 5], ut constituat per civitates presbyteros sive episcopos; quos si Titus constituit, a potestate apostolica venit eorum jurisdictionis et non immediate a Deo.

[Cap. II. Refelluntur argumenta ex ss. patribus et theologis scholae petita].

148. Ultra scripturas adducunt etiam multos ex antiquis patribus et doctoribus, qui videntur asserere, jurisdictionem episcoporum a Deo immediate esse, non autem a pontifice.

Inter hos igitur producitur primo loco b. Ignatius ad Magnesianos: „Dignum est ergo, et nos obedire episcopo vestro, et in nullo ei contradicere; terribile enim est tali contradicere; non enim istum visibilem quis spernit, sed illum invisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni; hic enim non ab homine, sed a Deo habet promotionem.“¹

Respondetur, per promotionem intelligere b. Ignatium consecrationem; et ideo tantum asserit, quae sunt ordinis, a Deo esse et non ab homine. Dici etiam potest, quod jurisdictionis, quam pontifex habet, a Deo est et non ab homine; quia homo illam non habet ex suis viribus, quod possit jurisdictionem ecclesiasticam dare, sed ex coelesti et divina potestate ecclesiastica, quam Deus immediate tribuit Petro et successoribus ejus, cujus etiam jurisdictionis et non solum ordo immediate est a Deo. Unde Paulus

¹ Pseudo-Ignat. epist. ad Magnes. longioris recensione. Cap. 3. Funk vol. II. pag. 81.

de resistantibus humanae potestati etiam dicit [Rom. XIII, 2], quod qui ei resistit, Dei ordinationi resistit; nam licet homo instituat potestatem, Deus tamen praecipit, ut illi pareatur; et ita non hominem contemnit, sed Deum, qui potestatem civilem nedum ecclesiasticam contemnit.

149. Secundo producitur b. Dionysius dicens, ut quidam vertit: „Ipsi (nempe potestati ordinis episcopalis) praecipue prae caeteris ordinibus divina lex diviniore operationes sacras tribuit, ideo ut eas per se ipsum episcopus operetur; ipsae enim sunt divinae potestatis imagines perficientes omnia divina sacramenta, et omnes sacras dispositiones et gubernationes.“¹

Respondetur, quod licet demus, verbum *διακομίσεις* significare dispositiones et gubernationes, non conficitur tamen, jurisdictionem episcopi non esse a pontifice, sed a Deo immediate; quia licet a pontifice sit divina lex, quae tribui papae potestatem jubet, ut episcopo quasi gubernatori pareamus, gubernatio etiam convenit episcopo ratione ordinis; quia ut declarabimus, jurisdictionis ordinem sequitur regulariter; et quia episcopus in summa potestate est ordinis, ei conferenda est a pontifice jurisdictionis summa suae dioecesis. Quod autem Dionysius de potestate hae ordinis loquatur, constat, quia ait quod illa potestas perficit divina sacramenta, quod ordinis est. Et licet addat, quod perficiat sacras gubernationes, hoc dicitur, quia gubernatio, praesertim sacra, qua animae in foro conscientiae gubernantur, potestatem ordinis sequitur, et ab ea perficitur. Nec enim jurisdictionis ipsa nuda sufficeret ad ligandum vel solvendum in foro conscientiae. Nam vicarius, qui in sacris constitutus non est, non potest absolvere in

¹ Pseudo-Dionysius De eccles. hierarch. cap. V. §. 5; Migne, P. G. 3, 506. Textus graecus ita habet: „*Ἡ δὲ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως δύναμις ἐν πάσαις χωραῖς ταῖς ἱεραῖς ἐλόγησι καὶ διὰ πασῶν τῶν ἱερῶν τάξεων ἐνεργεῖ τὰ τῆς οἰκίας ἱεραρχίας μυστήρια ἐκκρίτως δὲ αὐτῇ παρὰ τὰς λοιπὰς τάξεις εἰς αὐτονομίαν ὁ θεὸς δασμὸς ἀπονεύμηκε τὰς θεοτέρας ἱερονομίας· αὐταὶ δὲ εἰσὶν αἱ τελεσιουργοὶ τῆς θεαρχικῆς δυνάμεως εἰκόνες ἀποτελοῦσαι πάντα τὰ θεϊώτατα σύμβολα καὶ πάσας τὰς ἱεράς διακομίσεις.*“